Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

19. rujna 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 3. stavci 1. i 3. – Prilog Direktivi 93/13/EEZ – Stavak 1. točke (m) i (q) – Ugovor o hipotekarnom kreditu – Javnobilježnički akt – Stavljanje potvrde o ovršnosti od strane javnog bilježnika – Prebacivanje tereta dokazivanja – Članak 5. stavak 1. – Jasno i razumljivo sastavljanje”

U predmetu C-34/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Fővárosi Ítélőtábla (Okružni žalbeni sud u Budimpešti, Mađarska), odlukom od 9. siječnja 2018., koju je Sud zaprimio 18. siječnja 2018., u postupku

Ottília Lovasné Tóth

protiv

ERSTE Bank Hungary Zrt.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: A. Prechal (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund i L. S. Rossi, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Hogan,

tajnik: R. Şereş, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 23. siječnja 2019.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za O. Lovasné Tóth, G. Némethi, *ügyvéd*,

– za ERSTE Bank Hungary Zrt., T. Kende i P. Sonnevend, *ügyvédek*,

– za mađarsku vladu, M. Z. Fehér, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, N. Ruiz García i A. Tokár, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 21. ožujka 2019.,

* Jezik postupka: mađarski

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 3. i 5. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) i stavka 1. točaka (m) i (q) njezina priloga.

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Ottílije Lovasné Tóth (u daljnjem tekstu: korisnica kredita) i ERSTE Bank Hungary Zrt. (u daljnjem tekstu: Banka) o zahtjevu za utvrđenje navodne nepoštenosti ugovorne odredbe sadržane u ugovoru o hipotekarnom kreditu u stranoj valuti.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U skladu s petom uvodnom izjavom Direktive 93/13:

„budući da potrošači uglavnom ne poznaju zakonske propise kojima se u drugim državama članicama uređuju ugovori o prodaji robe ili usluga; budući da ih nedovoljno poznavanje može odvratiti od izravnog sklapanja poslova kupovine robe ili usluga u drugoj državi članici”.

4 Člankom 3. stavkom 1. te direktive predviđeno je:

„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.”

5 Članak 3. stavak 3. navedene direktive upućuje na njezin prilog koji sadržava „indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima”.

6 Člankom 5. prvom rečenicom te direktive određeno je:

„U slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo.”

7 U skladu s člankom 8. Direktive 93/13:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.”

8 Stavak 1. Priloga toj direktivi glasi kako slijedi:

„Odredbe čiji su predmet ili svrha:

[…]

(m) davanje prodavatelju robe i pružatelju usluga prava da sam utvrdi jesu li dostavljene robe i usluge u skladu s ugovorom, ili isključivog prava na tumačenje svih odredaba ugovora;

[…]

(q) isključenje ili ometanje prava potrošača na poduzimanje sudske tužbe ili provođenja svakog drugog pravnog lijeka, posebno tako da se od potrošača zahtijeva da sporove rješava isključivo arbitražom koja nije obuhvaćena pravnim odredbama, nezakonitim ograničavanjem dokaza koji mu stoje na raspolaganju, ili nametanjem tereta dokazivanja koji bi prema primjenjivom pravu trebala snositi druga ugovorna stranka."

Mađarsko pravo

Građanski zakonik

9 Člankom 205/A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Zakon br. IV iz 1959. kojim se ustanovljuje Građanski zakonik), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik), određeno je:

„1. Svaku ugovornu odredbu koju je unaprijed i bez sudjelovanja druge ugovorne strane jednostrano predvidjela jedna ugovorna strana radi sklapanja više ugovora i o kojima se nije pojedinačno pregovaralo,valja smatrati općom ugovornom odredbom.

[…]

3. Za potrebe kvalifikacije odredbe kao opće ugovorne odredbe nisu relevantni njezin doseg, oblik ni tekst, kao ni to je li sadržana u samom ugovoru ili u zasebnom aktu."

10 Članak 209. Građanskog zakonika glasi:

„1. Nepoštena je svaka ugovorna odredba koja navodi opći uvjet poslovanja ili svaka ugovorna odredba potrošačkog ugovora o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, ako u suprotnosti sa zahtjevima dobre vjere i pravičnosti, ona jednostrano i neosnovano određuje prava i obveze ugovornih strana koja proizlaze iz ugovora na način da stavljaju suugovaratelja strane koja je nametnula predmetnu ugovornu odredbu u nepovoljniji položaj.

2. Kako bi se utvrdila nepoštenost ugovorne odredbe, valja uzeti u obzir sve okolnosti koje postoje na dan sklapanja ugovora i koje su odredile njegovo sklapanje, kao i prirodu ugovorene činidbe i vezu predmetne ugovorne odredbe s drugim odredbama tog ugovora ili s drugim ugovorima.

3. Posebnim se zakonodavstvom mogu odrediti ugovorne odredbe koje će se smatrati nepoštenima u potrošačkim ugovorima ili koje bi se trebale takvima smatrati do dokaza o suprotnom."

11 U skladu s člankom 209/A Građanskog zakonika:

„1. Oštećena strana može osporavati nepoštenu ugovornu odredbu unesenu u ugovor kao opći uvjet.

2. Ništave su nepoštene ugovorne odredbe koje su u potrošačke ugovore uneseni kao opći uvjeti ili koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge odredio jednostrano, unaprijed i bez pojedinačnih pregovora. Pozivanje na ništavost moguće je samo u interesu potrošača."

12 Člankom 242. Građanskog zakonika određeno je:

„1. Priznavanjem duga ne mijenja se pravna osnova duga, ali osoba koja ga je priznala mora dokazati da dug više ne postoji, da se više ne može tražiti njegovo izvršenje sudskim putem ili da ugovor nije valjan.

2. Dug se priznaje pisanom izjavom drugoj ugovornoj strani.”

13 Članak 523. Građanskog zakonika predviđa:

„1. Na temelju ugovora o kreditu, kreditna institucija ili drugi davatelj kredita obvezuje se dužniku staviti na raspolaganje ugovoreni iznos novca, dok se dužnik obvezuje vratiti navedeni iznos u skladu s ugovorom.

2. Ako je davatelj kredita kreditna institucija, dužnik se obvezuje plaćati kamate, osim ako ugovorom nije drukčije određeno (bankovni kreditu).”

14 U skladu s člankom 688. Građanskog zakonika, njime se, među ostalim, prenosi Direktiva 93/13 u mađarsko pravo.

Uredba Vlade

15 Fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet [Uredba Vlade 18/1999 (II. 5.) o ugovornim odredbama u potrošačkim ugovorima koje se smatraju nepoštenima], u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Uredba Vlade), u svojem članku 1. stavku 1. predviđa da se smatra nepoštenom, konkretno, ugovorna odredba koja:

„[…]

(b) isključivo potrošačeva suugovaratelja ovlašćuje da utvrdi što čini ispunjenje u skladu s ugovornim odredbama;

[…]

(i) isključuje ili ograničava potrošačeve mogućnosti korištenja pravnim sredstvima predviđenima zakonom ili ugovorom između ugovornih strana, osim ako ih istodobno ne zamjenjuje drugim načinima rješavanja sporova određenima zakonom;

(j) mijenja teret dokazivanja na štetu potrošača.”

16 U skladu s člankom 3. stavkom 2. te uredbe:

„Ova uredba zajedno s relevantnim odredbama Građanskog zakonika osigurava prijenos Direktive [93/13] u mađarsko pravo.”

Zakonik o parničnom postupku

17 Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Zakon br. III iz 1952. kojim se ustanovljuje Zakonik o parničnom postupku), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakonik o parničnom postupku), u svojem članku 164. stavku 1. određuje:

„Činjenice potrebne za rješavanje spora u načelu je dužna dokazati stranka kojoj je u interesu da ih sud prihvati kao dokazane.”

Mađarski zakon br. LIII iz 1994.

18 Člankom 10. Bíróságija végrehajtásról szóló 1994. évi LIII törvénya (Mađarski zakon br. LIII iz 1994. o sudskom izvršenju), u verziji koja se primjenjivala na dan potpisivanja ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku, određeno je:

„Sudsko se izvršenje pokreće na temelju podnesene ovršne isprave. Ovršne isprave su:

[…]

(b) dokument na koji je potvrdu o ovršnosti stavio sud."

19 Nakon 1. lipnja 2010. tekst te odredbe glasi kako slijedi:

„Sudsko se izvršenje pokreće na temelju podnesene ovršne isprave. Ovršne isprave su:

[…]

(b) dokument na koji je potvrdu o ovršnosti stavio sud ili javni bilježnik."

Glavni postupak i prethodna pitanja

20 Korisnica kredita i Banka sklopili su 27. listopada 2008. ugovor o hipotekarnom kreditu (u daljnjem tekstu: ugovor o kreditu) u švicarskim francima (CHF). Tim se ugovorom Banka obvezala korisnici kredita staviti na raspolaganje iznos od 132 848 CHF (oko 118 140 eura) radi refinanciranja kredita. Istog je dana korisnica kredita kod javnog bilježnika dala sastaviti vjerodostojnu ispravu naslovljenu „jednostrana izjava o priznavanju duga", u kojoj su bile sadržane odredbe ugovora o kreditu.

21 Točka I.4 ugovora o kreditu, koja je sadržana i u navedenom javnobilježničkom aktu, glasi kako slijedi:

„Za potrebe rješavanja eventualnih sporova u pogledu poravnanja računa ili ispunjenja potraživanja Banke, u svrhu određivanja iznosa kredita ili bilo kojeg drugog duga koji u danom trenutku postoji u skladu s ovim dokumentom, radi određivanja stvarnog datuma za otplatu i datuma na koji obveza plaćanja dospijeva ili određivanja bilo koje druge činjenice ili informacije potrebne za izravnu sudsku ovrhu, strane se obvezuju prihvatiti kao ispravu koja ima dokaznu snagu akt sklopljen u obliku vjerodostojne isprave sastavljene u skladu s računima koje dužnik ima kod Banke te evidencijom i računovodstvenim knjigama navedene banke.

Sukladno tomu, stranke se potpisom ovog dokumenta obvezuju da, u slučaju kašnjenja u otplati glavnice ili kamata i troškova ili u slučaju plaćanja koje nije u skladu s ugovorom, osim ovog dokumenta, akt u obliku vjerodostojne isprave sastavljen u skladu s računima koje dužnik ima kod Banke te evidencijom i računovodstvenim knjigama navedene banke služi kao dokaz o iznosu kredita te kamata i troškova koji se u danom trenutku duguju i o gore spomenutim činjenicama.

Ako se pokrene ovršni postupak, strane ili dužnik zatražit će od javnog bilježnika koji je potvrdio ovaj dokument ili bilo kojeg drugog ovlaštenog javnog bilježnika da izda javnobilježnički akt sastavljen u skladu s dužnikovim računima kod Banke te evidencijom i računovodstvenim knjigama Banke koje je prethodno proučio, u kojem navodi iznos kredita te kamata i troškova koji se u danom trenutku duguju te bilo koji drugi povezani dug nastao iz gore navedenog kredita, kao i gore navedene potrebne činjenice i informacije, te će dopustiti otkrivanje bankarske tajne u odnosu na te informacije."

22 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je na temelju ugovora o kreditu Banka ovlaštena *ex nunc* raskinuti taj ugovor ako je korisnica kredita teško povrijedila svoje ugovorne obveze, primjerice time što nije ispunila svoju obvezu plaćanja. Budući da sve tražbine koje proizlaze iz ugovora dospijevaju nakon raskida, Banka ima pravo na neposredan povrat preostalog dugovanog iznosa.

23 Korisnica kredita podnijela je 5. siječnja 2016. tužbu nadležnom mađarskom prvostupanjskom sudu. Ona je istaknula da su ugovorna odredba sadržana u točki I.4 ugovora o kreditu i odgovarajuća odredba vjerodostojne isprave sastavljena u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu nepoštene jer se tom ugovornom odredbom ona obvezala prihvatiti da Banka može jednostrano utvrditi njezinu povredu ugovora kao i nepodmireni iznos njezina duga te izravno pokrenuti postupak ovrhe na temelju te vjerodostojne isprave koja ima dokaznu snagu, s obzirom na to da se na njoj nalazi potvrda o ovršnosti. Korisnica kredita smatra da navedena ugovorna odredba prebacuje teret dokazivanja na štetu potrošača, s obzirom na to da je u slučaju spora potonji obvezan pokrenuti postupak pred sudom kako bi se protivio ovrsi.

24 Banka je predlagala odbijanje te tužbe. Prema mišljenju Banke, na temelju ugovorne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku ne može se jednostrano odrediti je li korisnica kredita ispunila svoje obveze. Ona ne prebacuje teret dokazivanja niti lišava korisnicu kredita mogućnosti isticanja njezinih zahtjeva. Čak i kada postoji javnobilježnički akt koji potvrđuje iznos duga, mađarsko pravo uvijek dopušta podnošenje dokaza o suprotnom. Usto, čak i u okviru pojednostavljenog postupka ovrhe, uvijek je Banka ta koja mora dokazati iznos tražbine. Navedena ugovorna odredba ne omogućuje Banci da jednostrano odredi nepodmireni iznos duga niti da nametne svoje tumačenje odredbi ugovora o kreditu.

25 Nadležni mađarski prvostupanjski sud odbio je tužbu korisnice kredita s obrazloženjem da ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku nije nepoštena, pri čemu je samo pobliže odredio postupke koje treba slijediti radi potvrđenja duga. Kad je riječ o ovrsi, taj je sud smatrao da, kada je ona određena, nije moguće provjeriti je li korisnica kredita počinila povredu. Međutim, potonja bi mogla sudskom ovršitelju izjaviti da je ispunila svoje obveze i po potrebi pokrenuti postupak za obustavu ovrhe. U tom bi postupku korisnica kredita mogla osporavati tražbinu.

26 Korisnica kredita podnijela je žalbu sudu koji je uputio zahtjev. Ona je istaknula činjenicu da ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku može prouzročiti neravnotežu na štetu potrošača, u smislu Direktive 93/13, pojednostavljujući mogućnost da Banka ističe svoje zahtjeve i otežavajući potrošačevu obranu.

27 Sud koji je uputio zahtjev, koji podsjeća da, u skladu s člankom 242. Građanskog zakonika, osoba koja je priznala dug mora dokazati da dug više ne postoji, da se više ne može tražiti njegovo izvršenje sudskim putem ili da ugovor nije valjan, smatra da taj članak nije primjenjiv na ugovornu odredbu sadržanu u točki I.4 ugovora o kreditu. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, navedeni se članak, koji prebacuje teret dokazivanja za priznate dugove, primjenjuje samo ako je iznos duga jasan i definiran. Međutim, to nije tako u predmetnom slučaju.

28 Usto, sud koji je uputio zahtjev smatra da točka I.4 ugovora o kreditu ima isti učinak kao i članak 242. Građanskog zakonika što se tiče prebacivanja tereta dokazivanja, time što u slučaju spora, korisnica kredita mora dokazati da Banka nema pravo i pokrenuti postupak pred sudom radi pobijanja legitimnosti prisilnog izvršenja ili valjanosti ugovora o kreditu. U postupku za ograničenje ili obustavu ovrhe, zahtjevi u pogledu rokova i dokaza stroži su od onih u redovnim građanskim postupcima. Stoga time što nameće da dug, pa i ako ga dužnik nužno nije priznao, bude potvrđen vjerodostojnom ispravom koja ima dokaznu snagu na temelju knjiga Banke, ta ugovorna odredba uzrokuje neravnotežu na štetu potrošača.

29 Sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome je li navedena ugovorna odredba obuhvaćena stavkom 1. točkama (m) i (q) Priloga Direktivi 93/13 te o načinu na koji treba ocijeniti je li ta ugovorna odredba nepoštena. S tim u vezi on ističe da je navedeni prilog prenesen u mađarsko pravo i da su ugovorne odredbe iz članka 1. stavka 1. Uredbe Vlade smatrane nepoštenima a da nije potrebno nikakvo dodatno ispitivanje.

30 Taj sud ističe da na temelju članka 8. Direktive 93/13, kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ta direktiva usvojiti najstrože odredbe spojive s Ugovorom. Stoga je nacionalnom zakonodavcu dopušteno bez dodatnog ispitivanja utvrditi da su nepoštene ugovorne odredbe iz članka 3. stavka 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. njezina priloga.

31 Kad je riječ o tome je li ugovorna odredba poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku obuhvaćena stavkom 1. točkom (q) Priloga Direktivi 93/13, sud koji je uputio zahtjev ističe da, iako se verzija te odredbe na mađarskom jeziku odnosi na odredbe „čiji su predmet ili svrha […]”, druge jezične verzije navedene odredbe, osobito verzije na njemačkom, poljskom, češkom i slovenskom jeziku upućuju na odredbe čiji su cilj ili svrha […]”. Na temelju tih potonjih jezičnih verzija, valja smatrati da je predmetna financijska institucija umetanjem te ugovorne odredbe u predmetni ugovor namjeravala prebaciti teret dokazivanja.

32 S tim u vezi taj sud se pita treba li članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, tumačiti na način da se odnosi na ugovornu odredbu čiji je cilj prebacivanje tereta dokazivanja radi pokretanja pojednostavljenog postupka ovrhe u slučaju potrošačeve teške povrede, iako se taj pojednostavljeni postupak ovrhe može temeljiti i na nacionalnom pravu, neovisno o navedenoj ugovornoj odredbi.

33 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iako ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku odražava postupak javnobilježničke ovrhe koji je već predviđen mađarskim pravom, ta ugovorna odredba može biti nepoštena jer, time što na temelju nje Banka može utvrditi preostali dugovani iznos, ona može spriječiti korisnicu kredita da predloži sporazumno rješenje spora i prisiliti je da pokrene skupi sudski postupak. Naposljetku, moguće posljedice navedene ugovorne odredbe u slučaju spora ne bi bile potpuno razumljive prosječnom potrošaču prilikom sklapanja ugovora.

34 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je na temelju situacije koja je istovrsna onoj o kojoj je riječ u glavnom postupku donesena presuda od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637). Međutim, tu su presudu mađarski sudovi različito primjenjivali kad je riječ o ugovornim odredbama poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.

35 Sud koji je uputio zahtjev ističe da, prema mišljenju Kúrije (Vrhovni sud, Mađarska), u slučaju stavljanja potvrde o ovršnosti na vjerodostojnu ispravu dužnik može, na temelju članka 369. Zakonika o parničnom postupku, osporavati taj dug samo u okviru postupka za obustavu ili ograničenje ovrhe. Međutim, bila bi riječ o posljedici koja proizlazi iz postupovnih pravila koja se primjenjuju na javnobilježničke vjerodostojne isprave i na potvrdu o ovršnosti. Ugovorne odredbe koje su istovrsne onoj o kojoj je riječ u glavnom postupku stoga ne bi utjecale na potrošačev pravni položaj i ne bi u tom smislu ni na koji način djelovale na njegovu štetu. Naime, činjenica da je, na temelju članka 164. stavka 1. Zakonika o parničnom postupku, teret dokazivanja na potrošaču svojstvena je postupcima za obustavu ili ograničenje ovrhe tako da javnobilježnička vjerodostojna isprava potrošaču ne otežava teret dokazivanja.

36 Međutim, sudovi različiti od Kúrije (Vrhovni sud) presudili su da takve ugovorne odredbe mogu prebaciti teret dokazivanja na štetu potrošača.

37 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe da bi se ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku mogla smatrati ugovornom odredbom u smislu stavka 1. točke (m) Priloga Direktivi 93/13, čiji su predmet ili svrha davanje prodavatelju robe i pružatelju usluga prava da sam utvrdi jesu li dostavljene robe i usluge u skladu s ugovorom ili isključivog prava tumačenja svih odredaba ugovora.

38 U tim je okolnostima Fővárosi Ítélőtábla (Okružni žalbeni sud u Budimpešti, Mađarska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li stavak 1. točku (q) Priloga Direktivi [93/13] tumačiti na način da se njime, kao pravilom Unije koje ima značaj pravila javnog poretka, općenito zabranjuje, čineći naknadno ispitivanje nepotrebnim, da davatelj kredita dužniku koji ima status potrošača nametne ugovornu odredbu u obliku standardne odredbe ili odredbe o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, a čija je predmet ili svrha prebacivanje tereta dokazivanja?

2. U slučaju da je, na temelju stavka 1. točke (q) Priloga Direktivi [93/13], nužno ocijeniti predmet ili svrhu ugovorne odredbe, treba li smatrati da se potrošače sprječava da ostvaruju svoja prava ugovornom odredbom

– na temelju koje dužnik koji ima status potrošača iz opravdanih razloga smatra da treba u cijelosti ispuniti ugovorne obveze, uključujući sve odredbe, na način i u mjeri koje je propisao davatelj kredita, čak i kad je dužnik uvjeren da činidba koju zahtijeva davatelj kredita nije u potpunosti ni djelomično dugovana, ili

– čiji je učinak ograničenje ili isključenje pristupa potrošača rješavanju sporova na temelju pravičnog pregovaranja, s obzirom na to da je davatelju kredita dovoljno da se pozove na tu ugovornu odredbu da bi se spor smatrao riješenim?

3. U slučaju da o nepoštenosti ugovornih odredbi navedenih u Prilogu Direktivi [93/13] treba odlučiti s obzirom na kriterije utvrđene u članku 3. stavku 1. te direktive, je li sročena na jasan i razumljiv način utvrđen u članku 5. iste direktive ugovorna odredba koja utječe na potrošačeve odluke u pogledu ispunjavanja ugovornih obveza, sudskog ili izvansudskog rješavanja sporova s davateljem kredita ili ostvarivanja prava i koja, iako je jezično razumljiva, proizvodi pravne učinke koji se mogu utvrditi isključivo tumačenjem odredbi nacionalnog prava u pogledu kojih u trenutku sklapanja ugovora nije postojala ujednačena sudska praksa, a koja se nije u potpunosti oblikovala ni tijekom narednih godina?

4. Treba li stavak 1. točku (m) Priloga Direktivi [93/13] tumačiti na način da ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo može biti nepoštena i u slučaju u kojem ona prodavatelju robe ili pružatelju usluge omogućuje da jednostrano odredi je li potrošačeva činidba izvršena u skladu s ugovornim odredbama i u kojem potrošač prihvati tu odredbu kao obvezujuću čak i prije nego što su ugovorne strane izvršile bilo kakvu činidbu?”

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost pitanja

39 Banka ističe nedopuštenost postavljenih pitanja u biti zbog toga što su ona hipotetska. Što se tiče prvih dvaju pitanja, Banka tvrdi da sud koji je uputio zahtjev polazi od pogrešne postavke da ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku prebacuje teret dokazivanja na štetu potrošača. Usto, ta ugovorna odredba ne može omesti potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka. Stoga stavak 1. točka (q) Priloga Direktivi 93/13 nije primjenjiva u glavnom predmetu. Kad je riječ o trećem pitanju, Banka tvrdi da je sudska praksa o

ugovornim odredbama poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku bila ujednačena u trenutku sklapanja ugovora o kreditu, s obzirom na to da je Kúria (Vrhovni sud) u više navrata presudila da takve ugovorne odredbe ne mijenjaju potrošačeva prava ni obveze u odnosu na primjenjiva pravila nacionalnog prava. Naposljetku, što se tiče četvrtog pitanja, Banka ističe da stavak 1. točka (m) Priloga Direktivi 93/13 nije primjenjiva na ugovornu odredbu o kojoj je riječ u glavnom postupku, s obzirom na to da ona prodavatelju robe i pružatelju usluga ne daje prava da odredi jesu li potrošačeve činidbe u skladu s odredbama ugovora o kreditu.

40 Najprije valja podsjetiti da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, za pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati vrijedi presumpcija relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja (presuda od 20. rujna 2018., OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, t. 37. i navedena sudska praksa).

41 S tim u vezi, kao što je to također istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 37. svojeg mišljenja, iz zahtjeva za prethodnu odluku očito ne proizlazi da pretpostavke suda koji je uputio zahtjev ne odgovaraju situaciji o kojoj je riječ u glavnom postupku.

42 Usto, valja istaknuti da je, u okviru postupka propisanog člankom 267. UFEU-a, koji se temelji na jasnoj podjeli zadaća između nacionalnih sudova i Suda, za bilo kakvu ocjenu činjenica i nacionalnog prava nadležan nacionalni sud (vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2019., Associação Peço a Palavra i dr., C-563/17, EU:C:2019:144, t. 36. i navedenu sudsku praksu). Slijedom toga, u predmetnom slučaju zadaća je samo suda koji je uputio zahtjev ocijeniti značaj i doseg ugovorne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku.

43 Iz toga proizlazi da su postavljena pitanja dopuštena.

Prvo pitanje

44 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, tumačiti na način da općenito i bez dodatnog ispitivanja kvalificira kao nepoštenu ugovornu odredbu o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori i čiji su predmet ili svrha prebacivanje tereta dokazivanja na štetu potrošača.

45 Iz teksta članka 3. stavka 3. Direktive 93/13 proizlazi da njezin prilog sadržava indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima. Točno je da prilog Direktivi 93/13 čini, kao što je Sud to već presudio, ključni element na kojem nadležni sudac može temeljiti svoju ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. travnja 2014., Sebestyén, C-342/13, EU:C:2014:1857, t. 32. i navedenu sudsku praksu). Međutim, nije sporno da se ugovorna odredba koja se nalazi na popisu navedenog priloga ne mora nužno smatrati nepoštenom i da, obrnuto, ugovorna odredba koja se na njemu ne nalazi može ipak biti proglašena nepoštenom (vidjeti u tom smislu presudu od 7. svibnja 2002., Komisija/Švedska, C-478/99, EU:C:2002:281, t. 20.).

46 Iz toga slijedi da je zadaća nacionalnog suda da, kada ispituje ugovornu odredbu, provjeri, na temelju članka 3. stavaka 1. i 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, je li ta ugovorna odredba u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzročila znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

47 Međutim, u skladu s člankom 8. Direktive 93/13, kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ta direktiva, usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom. Tako su države članice u načelu slobodne da prošire zaštitu iz članka 3. stavaka 1. i 3. te direktive, u vezi sa stavkom 1. njezina priloga, tako da proglase općenito nepoštenima standardne ugovorne odredbe koje su navedene u tom stavku, a da nije potrebno dodatno ispitivanje u skladu s kriterijima iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13.

48 Iz spisa podnesenog Sudu proizlazi da je ipak zadaća suda koji je uputio zahtjev da provjeri da se, u skladu s mađarskim pravom, odredbe na koje se odnosi stavak 1. točka (q) Priloga Direktivi 93/13 stvarno smatraju nepoštenima i to a da nije potrebno dodatno ispitivanje. Ako je to tako, sud koji je uputio zahtjev još mora odrediti je li ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku obuhvaćena člankom 1. stavkom 1. točkom (j) Uredbe Vlade.

49 S obzirom na prethodno navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, valja tumačiti na način da općenito i bez dodatnog ispitivanja ne kvalificira kao nepoštenu ugovornu odredbu o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori i čiji su svrha ili predmet prebacivanje tereta dokazivanja na štetu potrošača.

Drugo pitanje

50 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi saznati treba li članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, tumačiti na način da se odnosi na ugovornu odredbu čiji su predmet ili svrha, s jedne strane, da potrošač opravdano pretpostavlja da je dužan ispuniti sve svoje ugovorne obveze, iako smatra da određene činidbe nisu dugovane i, s druge strane, isključenje ili ometanje potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka ako je preostali iznos koji potonji duguje na temelju ugovora utvrđen javnobilježničkim aktom koji ima dokaznu snagu, što vjerovniku omogućuje da okonča spor.

51 Iz teksta stavka 1. točke (q) Priloga Direktivi 93/13 proizlazi da se taj stavak odnosi na odredbe čiji su predmet ili svrha isključenje ili ometanje potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka.

52 Kad je riječ o ugovornim odredbama koje mogu biti obuhvaćene stavkom 1. točkom (q) Priloga Direktivi 93/13, u vezi s njezinim člankom 3. stavkom 1., Sud je već presudio da nacionalni sud treba ocijeniti odstupa li i po potrebi u kojoj mjeri ta predmetna ugovorna odredba od pravila koja se primjenjuju u slučaju nepostojanja sporazuma među strankama, tako da se potrošaču, uzimajući u obzir postupovna sredstva kojima raspolaže, otežava pristup pravosuđu kao i ostvarivanje prava obrane (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 75.).

53 Iz toga slijedi da ugovorna odredba koja potrošača ne može staviti u situaciju koja je pravno nepovoljnija od one koja je predviđena važećim nacionalnim pravom nije obuhvaćena stavkom 1. točkom (q) Priloga Direktivi 93/13, u vezi s njezinim člankom 3. stavkom 1. Stoga se stavak 1. točka (q) tog priloga odnosi na ugovorne odredbe koje imaju pravne posljedice koje se mogu objektivno utvrditi. To razmatranje ne mijenja činjenica da unošenje takve ugovorne odredbe u ugovor može kod potrošača stvoriti dojam da su pravna sredstva ograničena i da on zato mora ispuniti sve obveze sadržane u ugovoru, s obzirom na to da predmetna ugovorna odredba ne nanosi štetu njegovu pravnom položaju, uzimajući u obzir primjenjiv nacionalni propis.

54 U predmetnom slučaju, sud koji je uputio zahtjev smatra da ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku odražava osobito vjerovnikovu mogućnost, kako je predviđena mađarskim pravom, da ako potrošač teško povrijedi svoje ugovorne obveze, pokrene postupak ovrhe nad preostalim iznosom koji potonji duguje na temelju javnobilježničkog akta na kojem se nalazi potvrda o ovršnosti. Taj sud također navodi da dužnik može pokrenuti postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe.

55 Što se tiče tog pojednostavljenog postupka ovrhe, u točki 60. presude od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637) istaknuto je da potrošač može, s jedne strane, na temelju članka 209/A stavka 1. Građanskog zakonika podnijeti tužbu kojom osporava valjanost ugovora i, s druge strane, na temelju članka 369. Zakonika o parničnom postupku, pokrenuti postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe. U okviru tog potonjeg postupka potrošač može, sukladno odredbama članka 370. Zakonika o parničnom postupku, zahtijevati odgodu prisilnog izvršenja ugovora.

56 U tim okolnostima, jasno je da, a to ipak mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev, ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku ne mijenja potrošačev pravni položaj jer ne isključuje niti ometa njegova prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka, u smislu stavka 1. točke (q) Priloga Direktivi 93/13.

57 Suprotno tomu, ugovorna odredba koja vjerovniku omogućuje da jednostrano okonča bilo koji spor, s obzirom na to da je preostali dugovani iznos utvrđen na temelju knjiga Banke javnobilježničkim aktom na koji je javni bilježnik stavio potvrdu o ovršnosti, može biti obuhvaćena stavkom 1. točkom (q) Priloga Direktivi 93/13. Naime, budući da takva ugovorna odredba prodavatelju robe ili pružatelju usluga daje pravo konačnog rješavanja eventualnih sporova o ugovornim obvezama, ona isključuje ili ometa potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka, u smislu navedene odredbe.

58 Međutim, kako je istaknuto u točki 54. ove presude, jasno je da ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku ne može isključiti ili omesti pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka, uzimajući u obzir postupovne mogućnosti predviđene mjerodavnim mađarskim pravom, provjera čega je ipak zadaća suda koji je uputio zahtjev.

59 S tim u vezi valja podsjetiti da je Sud već presudio da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se ne protivi nacionalno zakonodavstvo koje javnom bilježniku koji je u skladu s formalnim uvjetima sastavio javnu ispravu koja se odnosi na ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, omogućuje da na navedenu ispravu stavi potvrdu o ovršnosti ili da je odbije ukinuti, iako u jednom ni u drugom stadiju nije izvršen nadzor nad nepoštenošću odredbi navedenog ugovora, pod uvjetom da postupovne mogućnosti u pogledu pravnih sredstava predviđene nacionalnim pravom u okolnostima dotičnog predmeta potrošaču jamče djelotvornu sudsku zaštitu, provjera čega je na nacionalnom sudu (vidjeti u tom smislu presudu od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 64. i 65.).

60 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, valja tumačiti na način da se, s jedne strane, ne odnosi na ugovornu odredbu čiji su predmet ili svrha da potrošač opravdano pretpostavlja da je dužan ispuniti sve svoje ugovorne obveze, iako smatra da određene činidbe nisu dugovane, jer ona ne mijenja potrošačev pravni položaj uzimajući u obzir primjenjiv nacionalni propis, a da se, s druge strane, odnosi na ugovornu odredbu čiji su predmet ili svrha isključenje ili ometanje potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka ako je preostali dugovani iznos utvrđen javnobilježničkim aktom koji ima dokaznu snagu, što vjerovniku omogućuje da jednostrano i konačno završi spor.

Treće pitanje

61 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi saznati treba li članak 5. Direktive 93/13 tumačiti na način da je na temelju te odredbe prodavatelj robe ili pružatelj usluge dužan pružiti dodatne informacije o ugovornoj odredbi koja je jasno sastavljena, ali čiji se pravni učinci mogu utvrditi samo tumačenjem odredbi nacionalnog prava koje nisu predmet ujednačene sudske prakse.

62 Najprije valja podsjetiti da, u skladu sa sudskom praksom Suda, zahtjev transparentnosti ugovornih odredbi, koji je među ostalim naveden u članku 5. Direktive 93/13, ne nalaže samo da predmetna ugovorna odredba bude gramatički razumljiva potrošaču, nego i da ona potrošaču omogući da na temelju jasnih i razumljivih kriterija ocijeni financijske posljedice koje iz tog ugovora nastaju za njega (vidjeti u tom smislu presude od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 75. i od 9. srpnja 2015., Bucura, C-348/14, neobjavljenu, EU:C:2015:447, t. 55.).

63 Ta sudska praksa u biti zahtijeva da mehanizmi izračuna duga i iznosa koji treba vratiti potrošač budu transparentni i razumljivi i da po potrebi prodavatelj robe ili pružatelj usluge pruži dodatne informacije nužne u tu svrhu (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2017., Andriciuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 51.).

64 Međutim, kad je riječ o zahtjevu transparentnosti u pogledu financijskih posljedica koje za potrošača proizlaze iz ugovora, Sud je presudio da je, u situaciji u kojoj su određeni aspekti metoda prema kojoj se mijenjaju troškovi usluge koju treba pružiti pobliže određeni obveznim zakonskim ili regulatornim odredbama u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, ili u kojoj je određenim odredbama predviđeno da potrošač ima pravo raskinuti ugovor, za potrošača bitno da ga je prodavatelj robe ili pružatelj usluge obavijestio o navedenim odredbama (vidjeti u tom smislu presudu od 26. travnja 2012., Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, t. 29.).

65 Usto, Sud je u drugom kontekstu, kad je bila riječ o ugovornoj odredbi kojom je kao mjerodavno pravo određeno pravo države prodavačeva sjedišta, presudio da je potonji u načelu dužan obavijestiti potrošača o postojanju kognitivnih odredbi poput članka 6. stavka 2. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.), kojim je određeno da izbor mjerodavnog prava ne može za posljedicu imati lišavanje potrošača zaštite koja mu je osigurana odredbama od kojih se ne može odstupiti sporazumom, na temelju prava koje bi bilo mjerodavno u slučaju da mjerodavno pravo nije izabrano (vidjeti u tom smislu presudu od 28. srpnja 2016., Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, t. 69.).

66 Međutim, iz sudske prakse navedene u točkama 64. i 65. ove presude ne proizlazi da su prodavatelj robe ili pružatelj usluge dužni i prije sklapanja ugovora obavijestiti potrošača o općim postupovnim odredbama nacionalnog prava svoje države prebivališta, poput onih koje se odnose na raspodjelu tereta dokazivanja i na s time povezanu sudsku praksu.

67 U glavnom predmetu osobito nije riječ o ugovornoj odredbi kojom je kao mjerodavno pravo određeno pravo države članice u kojoj prodavatelj robe ili pružatelj usluge ima svoje sjedište, dok potrošač prebiva u drugoj državi članici. Što se tiče takve situacije, iz Direktive 93/13 proizlazi da, kao što to potvrđuje osobito njezina peta uvodna izjava, zakonodavac Unije pretpostavlja da potrošač ne poznaje zakonske propise kojima se u drugim državama članicama uređuju ugovori o prodaji robe ili usluga.

68 Za razliku od predmeta u kojima su donesene presude navedene u točkama 64. i 65. ove presude, glavni predmet ne odnosi se na obvezu prodavatelja robe ili pružatelja usluge da potrošača obavijesti o postojanju kognitivnih odredbi međunarodnog privatnog prava. On se ne odnosi ni na obvezu prodavatelja robe ili pružatelja usluge da potrošača obavijesti o kognitivnim odredbama na temelju kojih iznos koji potrošač treba platiti može varirati i koje stoga imaju izravan učinak na financijske posljedice koje za potrošača proizlaze iz ugovora. Naprotiv, u glavnom predmetu riječ je o informiranju potrošača o postojanju općih postupovnih odredbi koje se odnose na raspodjelu tereta dokazivanja kao i na to kako ih je tumačila sudska praksa na dan sklapanja ugovora.

69 U tim okolnostima nametanje prodavatelju robe ili pružatelju usluge obveze da obavijesti potrošača o postojanju općih postupovnih odredbi i s time povezanom sudskom praksom, prelazilo bi ono što se razumno može očekivati od prvonavedenog u okviru zahtjeva transparentnosti.

70 S obzirom na prethodno navedeno, na treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 5. Direktive 93/13 valja tumačiti na način da na temelju te odredbe prodavatelj robe ili pružatelj usluge nije dužan pružiti dodatne informacije o ugovornoj odredbi koja je jasno sastavljena, ali čiji se pravni učinci mogu utvrditi samo tumačenjem odredbi nacionalnog prava koje nisu predmet ujednačene sudske prakse.

Četvrto pitanje

71 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (m) njezina priloga, tumačiti na način da se odnosi na ugovornu odredbu koja prodavatelja robe ili pružatelja usluge ovlašćuje da jednostrano ocijeni je li potrošačeva činidba izvršena u skladu s ugovorom.

72 Stavak 1. točka (m) Priloga Direktivi 93/13 odnosi se na odredbe čiji su predmet ili svrha davanje prodavatelju robe i pružatelju usluga prava da sam utvrdi jesu li dostavljene robe i usluge u skladu s ugovorom, ili isključivog prava na tumačenje svih odredaba ugovora.

73 Budući da u načelu prodavatelj robe ili pružatelj usluge djeluje kao prodavatelj ili pružatelj usluga, tu odredbu treba smatrati kao da se odnosi na ugovorne odredbe koje omogućuju prodavatelju robe ili pružatelju usluge da, u slučaju potrošačeve pritužbe ili prigovora u pogledu pružene usluge ili isporučene robe, jednostrano odredi je li njegova vlastita činidba u skladu s ugovorom.

74 Naime, nije sporno da stavak 1. točka (m) Priloga Direktivi 93/13 ne upućuje na potrošačeve obveze koje proizlaze iz ugovora nego samo na obveze prodavatelja robe ili pružatelja usluga. Stoga se ta odredba ne odnosi na ugovorne odredbe koje prodavatelja robe li pružatelja usluge ovlašćuju da jednostrano ocijeni je li potrošačeva protučinidba, koja se sastoji u podmirenju duga i plaćanju pripadajućih troškova, ispunjena u skladu s ugovorom.

75 S obzirom na prethodno navedeno, na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (m) njezina priloga, treba tumačiti na način da se ne odnosi na ugovornu odredbu koja prodavatelja robe ili pružatelja usluge ovlašćuje da jednostrano ocijeni je li potrošačeva činidba izvršena u skladu s ugovorom.

Troškovi

76 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

1. **Članak 3. stavak 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, valja tumačiti na način da općenito i bez dodatnog ispitivanja ne kvalificira kao nepoštenu ugovornu odredbu o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori i čiji su svrha ili predmet prebacivanje tereta dokazivanja na štetu potrošača.**

2. **Članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (q) njezina priloga, valja tumačiti na način da se, s jedne strane, ne odnosi na ugovornu odredbu čiji su predmet ili svrha da potrošač opravdano pretpostavlja da je dužan ispuniti sve svoje ugovorne obveze, iako smatra da određene činidbe nisu dugovane, jer ona ne mijenja potrošačev pravni položaj uzimajući u obzir primjenjiv nacionalni propis, a da se, s druge strane, odnosi na ugovornu**

odredbu čiji su predmet ili svrha isključenje ili ometanje potrošačeva prava na pokretanje postupka pred sudom ili podnošenje bilo kakvog drugog pravnog lijeka ako je preostali dugovani iznos utvrđen javnobilježničkim aktom koji ima dokaznu snagu, što vjerovniku omogućuje da jednostrano i konačno završi spor.

3. **Članak 5. Direktive 93/13 valja tumačiti na način da na temelju te odredbe prodavatelj robe ili pružatelj usluge nije dužan pružiti dodatne informacije o ugovornoj odredbi koja je jasno sastavljena, ali čiji se pravni učinci mogu utvrditi samo tumačenjem odredbi nacionalnog prava koje nisu predmet ujednačene sudske prakse.**

4. **Članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, u vezi sa stavkom 1. točkom (m) njezina priloga, treba tumačiti na način da se ne odnosi na ugovornu odredbu koja prodavatelja robe ili pružatelja usluge ovlašćuje da jednostrano ocijeni je li potrošačeva činidba izvršena u skladu s ugovorom.**

Potpisi